

Förslag till utformning av tidsbegränsat stöd till digitalisering av biografier

**Redovisning till Regeringskansliet
(Kulturdepartementet)
Reviderad version 23 maj 2011**

Innehållsförteckning

1. Redogörelse för det aktuella läget och utvecklingen när det gäller digitalisering av biografier och distribution av biografiffilm i Sverige

Sidan 3

2. Bedömning av hur digitaliseringen påverkar biografbranschens kostnader

Sidan 8

3. Slutsatser när det gäller erfarenheter av tidigare fördelat stöd till digitalisering av biografier

Sidan 12

4. Förslag på kriterier för stödgivningen

Sidan 15

5. Tidsplan för stödgivningen

Sidan 19

1. Redogörelse för det aktuella läget och utvecklingen när det gäller digitalisering av biografier och distribution av biografier i Sverige

Biografier

För publiken är biografen fortfarande ett viktigt fönster för filmupplevelser. Samtidigt erbjuder den omvälvande medieutvecklingen många olika möjligheter att se film – var och när man vill. Svenskarna har blivit storkonsumenter av rörliga bilder. Det beräknas att vi per capita ser ungefär 60 långfilmer per år. Knappt två av dem ser vi på bio. Kampen om vår tid hårdnar.

Trots konkurrensen från andra filmfönster håller biografgåendet fortfarande ställningarna. Betraktas publiken under en tioårsperiod framgår det att besöken ligger förvånande stabilt strax över 15 miljoner per år. Biografen är fortfarande överlägsen alla andra fönster när det gäller bild- och ljudkvalitet och en filmupplevelse i ett socialt sammanhang. Det uppskattar uppenbarligen publiken.

Den digitala utvecklingen kommer ytterligare att stärka biografens livskraft, i synnerhet om teknikskiftet hanteras så att även de mindre biograferna kommer med. Allt tyder på att biografen även i framtiden kommer att behålla sin lyskraft som det första och främsta fönstret för film och grunden för fortsatt exploatering på en rad andra digitala plattformar. Att det finns biografier över hela landet är viktigt, inte minst för den svenska filmens möjlighet att nå ut till en stor publik.

Sedan början av 2000-talet har Sveriges aktiva biografier reducerats något, men det finns fortfarande 488 biografier och 831 salonger i landet, vilket är ett högt antal per capita i en jämförelse med andra länder i Europa. En annan strukturell förändring som inträffat det senaste decenniet är en ökad marknadskoncentration i branschen. SF Bio har ökat sin marknadsandel från 57,5 % 2001 till rekordhöga 68,9 % det senaste året.

Teknikskifte

2010 blev året då digitaliseringen verkligen tog fart i världen. Totalt 36 103 digitala 2K-salonger¹ var igång i slutet av året (en tillväxt på 123,6 %). Detta motsvarar 32 % av alla konverterbara salonger i världen². Takten ökade vad gäller installationer av digitala anläggningar i Europa 2009, och tendensen höll i sig under 2010. Det fanns 10 815 digitala salonger i Europa i slutet av året.

De länder i Europa som har kommit långt med att digitalisera biografbeståndet är t ex Frankrike, Storbritannien, Tyskland, Portugal, Spanien och Norge. En tendens var också att flera länders regeringar började med att införa någon form av offentligt finansieringsprogram för biografier som inte klarar teknikskiftet av egen kraft eller

1 2K: Ett mått för bildens upplösning/kvalitet. En 2K bild har 2048 x 1080 pixlar. Begreppet innehåller även parametrar för färgskal, kontrastomfång och annat som är viktigt för bildkvaliteten. 4K har 4096 x 2160 pixlar. JPEG/2000: Den komprimering som används både för 2 och 4K. Komprimering är nödvändig för att de stora datamängder, som ursprungsmaterialet består av, ska få plats på en hårddisk för leverans till biografen. Digital Cinema Initiatives (DCI), en sammanslutning av representanter för de stora amerikanska filmbolagen, har tagit fram en kravspecifikation för digital biografvisning, som bl a innehåller ett krav på 2K.

2 Screen Digest

hamnar utanför marknadslösningarna. Detta skedde exempelvis i Frankrike, Tyskland, Danmark och Nederländerna. Takten i digitaliseringen kommer att öka i världen varefter flera marknadsbaserade och offentliga finansieringsmodeller kommer på plats.

Sverige

Diskussionerna i biografbranschen har de senaste åren kommit att handla alltmer om digitaliseringen – under 2010 nådde de en kulmen. 110 salonger digitaliserades under året, vilket innebär att Sverige vid årsskiftet 2010/2011 hade 144 salonger med den internationellt vedertagna tekniska standarden 2K (138 av dessa var utrustade med 3D³ och 34 av salongerna hade digitaliserats med stöd av Filminstitutet).

Vid föregående årsskifte var 34 salonger utrustade med 2K. Fördelningen av 2K-salonger var vid årsskiftet 2010/2011 relativt jämn mellan större och medelstora städer (69 salonger fördelade på 57 biografier) och mindre städer och landsbygd (75 salonger fördelade på 50 biografier). Vid årsskiftet 2010/2011 hade 17 % av de verksamma salongerna digitaliserats (i april 2011 var antalet digitala salonger uppe i 170).

Om man även räknar in de salonger som i nuläget har installationer på gång uppgår antalet digitala salonger i Sverige till 205, varav 73 har fått stöd av Filminstitutet.

Digital distribution och 3D

Filmdistributörerna har också börjat erbjuda allt fler titlar och kopior digitalt. Antalet premiärsatta titlar med någon form av digital distribution ökade från 68 (2009) till 108 (2010). 3D-titlarna, som är en av orsakerna till att digitaliseringen tagit fart, ökade från elva premiärsatta 2009 till 19 under 2010.

De digitala visningarna stod under 2010 för 18 % av besöken samt 22 % av de inspelade biljettintäkterna, vilket kan jämföras med 5,4 % av besöken respektive 6,4 % för intäkterna under 2009. Under 2010 ökade de digitala visningarnas andel och i december var besöken uppe i drygt 34 %.

Förutom att 3D har dragit mycket publik till de biografier som har denna teknik, är storleken på salongerna ytterligare en orsak till att digitala visningars andel av besöken är högre än andelen digitaliserade salonger.

”Tipping point”

Filminstitutet följer den europeiska utvecklingen av digital bio sedan flera år, inte minst genom deltagande i European Digital Cinema Forum (EDCF).

Digitaliseringsdebatten har ofta handlat om vid vilken tidpunkt antalet digitala salonger kommer att ha passerat den nivå där distributionen av analoga kopior minskar så kraftigt att det blir radikalt svårare för de analoga salonger som finns kvar att få filmkopior. För biograferna inte filmkopior raderas grunden för deras existens.

I den europeiska debatten beskrivs detta som – ”The tipping point” – den tidpunkt då antalet digitala salonger överstiger antalet analoga. Enligt Screen Digest rapport i maj

³ 3D – tre dimensioner, stereoskopisk film. Två filmer, en för varje öga, spelas in ur olika vinklar/vinklar. Vid visning projiceras båda filmerna på biografduken samtidigt. Via en polariserande eller färgförskjutningsteknik växlas bilderna hastigt mellan åskådarens ögon. Då skapas en illusion av djup i bilden – ett bildrum med stor rymd (jmf. mono och stereo på ljudsidan). 2K projektorer kan visa två filmer på en gång med totalt bildstillestånd, skarpa och hög upplösning vilket gör att den tredimensionella effekten blir bättre än tidigare tekniker.

2011 är Europa nu på väg att passera denna punkt. I Sverige inträffar detta sannolikt redan i år.

Digitalisering kräver investeringar

Att digitalisera kräver stora investeringar av biografägarna. Även om priserna har gått ner något under de senaste åren kostar en grundutrustning för 2K cirka 650 000 kronor och 3D ytterligare cirka 150 000 kronor. Kringkostnader kan tillkomma.

Biografägaren står för den stora kapitalinvesteringen i den digitala eran. Distributören däremot gynnas av minskade distributionskostnader när allt fler biografer får digital utrustning. Därför förekommer marknadsbaserade finansieringsavtal där distributörer bidrar till digitaliseringen. Detta gäller dock endast de större biograferna eftersom det är mer lönsamt för distributören att bidra där intäkterna är mer omfattande.

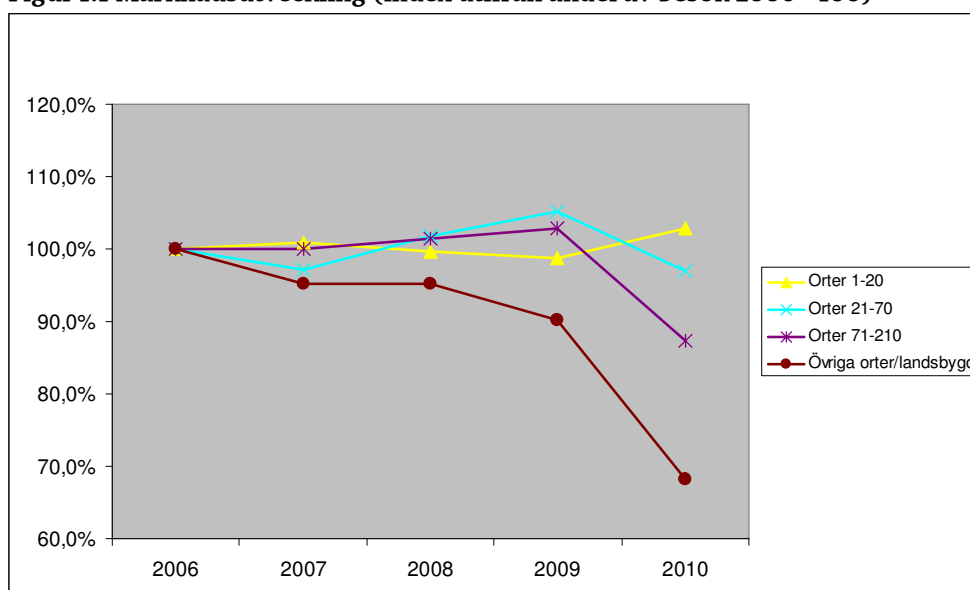
Färre analoga kopior

Hur mycket den svenska biografkartan kommer att ritas om av digitaliseringen är än så länge oklart. Många biografägare vittnade under 2010 om svårigheter att få tillgång till 35 mm-kopior. Det förekom att några biografer höll stängt periodvis p.g.a. filmbrist.

En undersökning som Filminstitutet genomfört visade också att den faktiska tillgången på 35 mm-kopior minskade under 2010 jämfört med de föregående åren. Eftersom antalet 35 mm-kopior i distribution minskat med 25–30 % jämfört med både 2008 och 2009, samtidigt som endast 17 % av salongerna blivit digitala verkar det som att digitaliseringen har gått snabbare i distributionsledet.

Statistik över besök och intäkter visar också stora geografiska skillnader gällande hur biografmarknaden utvecklade sig under 2010. Biografer på mindre orter hade en betydligt sämre utveckling än de i större städer, vilket framgår tydligt i grafen över marknadsutvecklingen (figur 1.1).

Figur 1.1 Marknadsutveckling (index utifrån andel av besök 2006 = 100)

Stöd till digitalisering

På grund av de svårigheter som digitaliseringen medför för mindre biografier öppnade Filminstitutet 2010 upp det tekniska upprustningsstödet för inköp och installation av grundutrustning för 2K. Endast biografier som ligger på orter med under 30 000 invånare samt biografier på större orter som har en alternativ repertoar kan söka stödet.

2010 beslutade regeringen att anslå medel till att biografier ska kunna digitaliseras och därmed överleva. Sammanlagt 60 miljoner kronor, uppdelade på fyra år, har öronmärkts för ändamålet med start 2011.

Medfinansiering från kommun och region

Av de 71 salonger som fått stöd till digitalisering fram till i dag, har 33 också fått medfinansiering från sin kommun eller, i några fall, från regionen. Av 179 kommuner som svarat på en enkel enkät om eventuell medfinansiering av digital utrustning svarade 54 att man kommer att avsätta medel för att stödja biografen. 21 svarade att frågan diskuteras.

Några regionala resurscentrum driver frågan om en regional medfinansiering. I Västra Götalandsregionen har nyligen beslut fattats om att avsätta 2 Mkr i digitaliseringsstöd till biografier.

En teknik full av möjligheter

Den digitala tekniken kan beskrivas som en framtidsportal för biograferna. Trots att bytet av teknik innebär utmaningar för filmbranschen följer också stora utvecklingsmöjligheter. Den digitala tekniken möjliggör för biografier på mindre orter att få film snabbare och enklare.

På ett helt annat sätt än i dag kan man flexibelt programsätta en biograf och mycket snabbt nå ut med ett brett utbud av filmer till samtliga biografier i hela landet. Nyare, fräschare filmer av olika typ – smala såväl som breda filmer – men också annat innehåll, t.ex. operaföreställningar, konserter och sportevenemang, kan visas på ett sätt som kvalitets- och upplevelsemässigt är överlägset alla andra visningsfönster.

Redan i dag är det tekniskt möjligt att digitalt skicka en högupplöst filmkopia från en ”kopplingspunkt” till ett stort antal biografier. Förutsättningen är att de är anslutna till ett kraftfullt digitalt fibernätverk. Detta är inte genomfört ännu men teknikskiftet bär för att det blir möjligt i en nära framtid. Dagens otympliga och kostsamma distribution försvinner. Filmens väg till publiken blir omedelbar.

En mindre kostsam distribution frigör mycket kapital som borde kunna investeras i åtgärder för att få ut mer sevärd film snabbare i hela landet. I synnerhet svensk film är betjänt av detta.

Ett annat exempel är att arbetet med textning och syntolkning för att erbjuda film till personer med funktionshinder har underlättats avsevärt genom den digitala tekniken. Detta arbete har förenklats på olika sätt, exempelvis har det blivit lättare att lägga ljudspår för synskadade med hjälp av digital teknik, eftersom det nu kan läggas in direkt på filmkopian. Detta ger en helt ny flexibilitet i programmeringen av visningar för funktionshindrade eftersom arrangören inte längre blir beroende av att ha personal för syntolkning på plats under själva visningen.

Sammanfattningsvis visar all tillgänglig information att biografen kommer att vara en viktig plats en lång tid framöver, såväl för fortsatta möten mellan filmen och dess publik som för andra möten i framtidens samhälle.

2. Bedömning av hur digitaliseringen påverkar biografbranschens kostnader

Kostnaden för en 2K-anläggning ligger idag på 650 000 kr exklusive 3D, samt 150 000 kr för 3D. Denna kostnad uppstår per salong. Därutöver tillkommer installations- och i många fall ombyggnadskostnader, vilket ger en total kostnad om ca 1 miljon kr per salong.

Om man räknar bort de salonger som redan är digitaliserade återstår 689 salonger. Den totala kostnaden för dessa salonger skulle med nuvarande prisläge uppgå till 447 850 000 kr (exklusive 3D, installations- och ombyggnadskostnader). Ser man på biljettintäkterna för dessa salonger uppgick de 2010 till 814 644 931 kr. Men då är inga av biografernas ordinarie kostnader inräknade. Generellt sett har svenska biografier höga driftskostnader där både personalkostnader samt lokal- och filmhyror upptar en stor del av intäkterna.

Rörelsemarginalerna för biografägarna varierar dock stort. Generellt sett är rörelsemarginalerna procentuellt större i företag med stor omsättning. Men det finns också andra faktorer som påverkar, vilket framgår av tabell 4.1 och 4.2. Bolag som utöver biljettintäkter även har en stor andel andra intäkter har ofta en högre rörelsemarginal, vilket exempelvis gäller SF Bio och Succéfilm. I företag som Eurostar, Skånebiografer och Fyrisbiografen sammanfaller enligt samma logik en hög andel biljettintäkter med en låg rörelsemarginal. Men samtidigt kan en låg andel biljettintäkter sammanfalla med en låg marginal, vilket exemplet med Framtidens mötesplats visar. Utifrån de företag som har högst rörelsemarginal kan man snarare dra slutsatsen att biljettintäkter motsvarande omkring 80 % av omsättningen är optimalt.

Tabell 4.1 Ekonomiska nyckeltal för de största biografbolagen (2009)

Biografägare	Omsättning tkr	Varav biljettint.	Rörelse-marginal	Rörelse res. /salong tkr
SF Bio	1 347 945	79 %	11 %	651
Succéfilm*	287 130	79 %	13 %	333
Eurostar**	25 534	85 %	6 %	51
Cinemascenen	19 423	82 %	13 %	178
Framtidens mötesplats	13 217	28 %	-22 %	-414

* Siffrorna avser koncernen Succéfilm i vilket Svenska Bios (inklusive Winberg Kino) samt Succéfilms biografier ingår.

** Avser 0907-1006

Tabell 4.2 Ekonomiska nyckeltal för några mindre biografbolag (2009)

Biografägare	Omsättning tkr	Varav biljettintäkt	Rörelse-marginal	Rörelse res. /salong tkr
Are Bengtsson*	6 479	79 %	3 %	54
Toppab	4 109	80 %	10 %	211
Skånebiografer	1 558	91 %	1 %	9
Fyrisbiografen*	1 182	97 %	2 %	13

* Avser 0907-1006

Rörelseresultatet per salong uppgår i bästa fall till ca 650 000 kr (som i fallet med SF Bio). Det är dock orealistiskt att anta att hela rörelseresultatet kan användas till en teknikinvestering. För samtliga biografägare kommer alltså digitaliseringen innebära en kostnad som är svår att täcka helt med egna medel. Däremot kan banklån vara en lösning för vissa.

Banklån

Räknar man med en ränta på 7 % och en avskrivningstid på 10 år (vilket får ses som generöst med tanke på utrustningens osäkra livslängd) skulle kostnaderna för ett banklån om 650 000 kr uppgå till 110 500 kr per år. Räknar man istället med ett banklån om 1 000 000 kr skulle kostnaderna uppgå till 170 000 kr per år. Det kan också vara en förutsättning för ett lån att företaget går med vinst. Dessutom kan det finnas andra investeringsbehov i de fall där företaget är inblandad i andra verksamheter än biografdrift. Det är därför rimligt att räkna med att 200 000 kr i rörelseresultat per salong skulle behövas för att täcka kostnaden för ett banklån om 650 000 – 1 000 000 kr.

Tabell 4.3 Modell över samspillet mellan intäkter och rörelseresultat

Biografägare	Intäkter	Rörelsemarginal	Rörelseresultat
A	5 000	4 %	200
B	3 000	7 %	200
C	2 500	8 %	200
D	2 000	10 %	200
E	1 500	13 %	200
F	1 000	20 %	200

Som nämnts ovan finns en viss koppling mellan en biografers omsättning och rörelsemarginalen, enligt mönstret ju större omsättning desto större marginal. Om man ser på vad en viss salong behöver för intäkter respektive rörelsemarginal för att uppnå ett visst rörelseresultat gäller istället det motsatta – ju större intäkter desto lägre marginal krävs. Vilken rörelsemarginal respektive intäkter som i ett hypotetiskt fall krävs för ett rörelseresultat om 200 000 kr framgår av tabell 4.3.

Tabell 4.4 Några exempel (samtliga tal i tkr och per salong 2009)

Biografägare	Biljettintäkter	Rörelsemarginal	Rörelseresultat
Filmpalatset Bromölla*	6 873	11 %	910
SF Bio	4 480	11 %	651
Röda Kvarn Bio i Ängelholm*	3 943	10 %	462
Facklan Biograf*	3 321	9 %	381
Succéfilm koncern**	2 008	13 %	333
Are Bengtsson	1 696	3 %	54
Fregatten Bio	1 591	3 %	54
Cinemascenen	1 144	13 %	178
Eurostar	774	6 %	51
Fyrisbiografen	574	2 %	13

*Avser 0907-1006

** Siffrorna avser koncernen Succéfilm AB i vilket Svenska Bio (inklusive Winberg Kino) samt Succéfilms biografer ingår.

Med en intäkt på 2 mkr krävs en marginal på 10 % för att komma upp i 200 000 kr. Som framgår av tabell 4.4 finns det flera biografägare som har en rörelsemarginal runt eller över 10 % och samtidigt en biljettintäkt över 2 mkr. Dessa biografägare skulle alltså klara en kostnad på 200 000 kr. Med en lägre intäkt krävs en högre marginal. Om man ser på de biografägare i tabell 4.4 som har mindre än 2 mkr i biljettintäkter är det visserligen en som har en hög marginal (Cinemascenen med 13 %). Men i detta fall är intäkterna för små för att resultatet ska bli 200 000 kr. I de övriga exemplen ligger dessutom marginalerna under 10 %, och resultatet är därmed ännu längre ifrån 200 000 kr i dessa fall.

Biografer med intäkter över 2 mkr per salong har alltså betydligt större sannolikhet att komma upp i den marginal som krävs i det specifika fallet. Med andra ord borde en biograf med intäkter över 2 mkr per salong ha stor möjlighet att få banklån.

VPF-finansiering

Utöver banklån är Virtual Print Fee (VPF)⁴ en möjlighet för vissa biografer. Bakgrunden till denna finansieringsmodell är det faktum att ökade kostnader för biograferna i samband med digitaliseringen sammanfaller med kraftigt minskade kostnader för distributörerna (eftersom digitala kopior är billigare än analoga). Då en VPF-finansiering bygger på ett intresse från distributören är det biografens eller salongens betydelse för biljettintäkterna totalt sett som är relevant. Till skillnad från i ett bankperspektiv är inte biografägarens ekonomiska resultat lika intressant, så länge detta inte direkt speglar biljettintäkterna.

När det gäller beräkning av VPF är det troligt att man kommer utgå ifrån en biografens genomsnittliga intäkter per salong. Det förefaller orimligt att en mindre salong i ett multiplex skulle falla utanför en VPF-modell med tanke på de intäktsmöjligheter som ett fullt digitaliserat komplex medför. I de fall där en biograf har flera salonger så är dessa salonger i regel integrerade i samma system. Med andra ord kan samma filmer ”spela ner” eller ”spela upp” mellan olika salonger, och intäktsöverskott från en salong kan kompensera för intäktunderskott i annan salong. Samtidigt uppstår som sagt kostnaden per salong, vilket talar för att den genomsnittliga intäkten *per salong* i en biograf är en relevant utgångspunkt. Frågan är bara var gränsen går, det vill säga hur mycket biljettintäkter en biograf behöver per salong för att anses som betydelsefull för distributörerna.

För de amerikanska distributörerna (vilka är viktiga i ett VPF-sammanhang) är beroendet av SF Bio mycket stort. SF Bios andel av biljettintäkterna för de stora Hollywoodbolagen varierade mellan 73 % (Walt Disney) och 79 % (Sony) 2010. Med en så hög andel av intäkterna har SF Bio ett starkt förhandlingsläge gentemot samtliga stora distributörer, och möjligheterna för en VPF-lösning är således stor. Det är också troligt att Svenska Bio kommer att få VPF-finansiering för upp till tio av sina biografer. Ser man på de tio biografer inom Svenska Bio som hade högst biljettintäkter per salong 2010, låg dessa mellan 2,1 och 3,4 mkr.

⁴ Enligt EU-kommissionen innebär en VPF-modell generellt att en tredjepart betalar för den digitala utrustningen i förskott och installerar den på biografen. Filmdistributörerna betalar sen den tredje parten (som förblir ägare av utrustningen tills den fått tillbaka sina pengar) varje gång en digital film visas. Dessa VPF-betalningar täcker merparten av kostnaderna, och resten betalas av biografen.

Biografer som redan har digitaliserat med egna medel

Ett relativt stort antal biografer har redan börjat digitalisera utan stöd från Filminstitutet. Ser man på hur dessa biografer fördelar sig mellan olika intäktsgupper framträder ett intressant mönster (tabell 4.5). Ju större intäkter per salong, desto högre andel biografer som börjat digitalisera utan stöd.

Även här ser man en avgörande gräns vid 2 mkr i intäkter per salong. Bland de biografer som har intäkter över 2 mkr har majoriteten redan börjat digitalisera utan stöd. Bland de biografer som har mindre än 2 mkr i intäkter per salong gäller istället det motsatta: Majoriteten har inte börjat digitalisera.

Tabell 4.5 Andel av biograferna som har digitaliserat utan stöd*

Intäkter/salong 2010 (tkr)	Antal biografer totalt	Andel digitala ej stöd
Över 3 000	27	89 %
2 000 – 2 999	24	71 %
1 000 – 1 999	42	36 %
500 - 999	39	36 %
100 - 499	139	8 %
Under 100	217	0,5 %

*Avser stöd från Filminstitutet. Vissa av biograferna kan ha fått annat offentligt stöd. Flersalongsbiografer har räknats med så länge åtminstone en salong har digitaliserats utan stöd.

Sammanfattningsvis ser det ut att finnas en avgörande gräns vad gäller finansiella möjligheter som går vid 2 mkr i snitt per salong utifrån 2010 års resultat. De biografer som ligger över denna gräns har med stor sannolikhet möjlighet att få antingen banklån eller VPF, och i många fall både och. Det är också tydligt att de biografer som ingår i en större koncern har bättre ekonomi och ett starkare förhandlingsläge gentemot både distributörer och banker. Mest utsatta är alltså biografer med mindre än 2 mkr i intäkter per salong som inte tillhör en större koncern.

3. Slutsatser när det gäller erfarenheter av tidigare fördelat stöd till digitalisering av biografier

Meddelandet från EU-kommissionen

I meddelandet från EU-kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén och Regionkommittén, ”Om möjligheter och utmaningar för europeisk film i den digitala tidsåldern” (KOM (2010) 487) nämns att en av utmaningarna framöver blir att se till att biografierna kan klara livhanken trots det hinder som de höga anskaffningskostnaderna för digital utrustning utgör. Dessa höga kostnader hotar nämligen många europeiska biografiers existens. Diskussioner har visat dels att det behövs ett alternativ till den befintliga VPF-modellen (Virtual Print Fee), dels att Europeiska unionens stöd och medlemsstaternas statsstöd till digitaliseringen av vissa biografier är viktigt.

Kommissionen menar vidare att kostnaderna för digital utrustning kan bäras av biografkedjor och multiplexbiografier, men är för höga för vissa **mindre oberoende biografier** (ofta biografier som visar s.k. arthouse-filmer). Kulturell mångfald och förnyelse av talanger är samtidigt beroende av att man bevarar Europas unika nätverk av biografier (med en hög andel små oberoende biografier). Risken finns att VPF-modellen inte ger tillräckliga inkomster för mindre biografier och biografier som visar arthouse-film och har europeiska filmer på sitt program. Eftersom VPF-finansieringsmodellen är baserad på den traditionella distributionsmodellen, är det möjligt att profilen hos biografier som traditionellt sett inte har visat filmerna vid premiär inte lämpar sig för VPF-modellen. Samtidigt fastslår kommissionen att biografier spelar en viktig social och kulturell roll på mindre orter och i landsbygdsområden eftersom de ofta är det enda ställe där invånarna har tillgång till kultur.

I enlighet med Europeiska kommissionens aktuella hållning till statsstöd till digitalisering av biografier har bidrag till biografier som visar en viss andel europeisk film eller arthouse-film godkänts enligt artikel 107.3 d i EUF-fördraget och statsstöd till små biografier och biografier i avlägsna områden har godkänts enligt artikel 107.3 c i EUF-fördraget. De undantag som gäller för närvarande täcker inte stöd till större biografier/multiplexbiografier, om inte dessa biografier visar ett visst antal europeiska filmer eller arthouse-filmer. Kommissionen skulle behöva bedöma om statsstöd till digital film är förenligt med antingen artikel 107.3 c EUF-fördraget eller med det kulturella undantag som anges i artikel 107.3 d i EUF-fördraget. I båda artiklarna krävs att kommissionen ska överväga stödets nödvändighet, proportionalitet och lämplighet. Mindre statliga bidrag som uppfyller kraven för stöd av mindre betydelse (*de minimis regulation*) anses inte ha någon potentiell effekt på konkurrenskraften och handeln mellan medlemsstaterna, och därför behöver åtgärden inte anmälas till kommissionen i förväg.

I meddelandet anges också att stödsystem ska följa principen om teknikneutralitet. Vid utveckling av stödsystem för digital projektorutrustning bör medlemsstaterna undvika modeller som skulle kunna ge upphov till konkurrensproblem, t.ex. de som bygger på kollektiva avtal mellan en majoritet av distributörerna. Kommissionen noterar att digitala visningar i 3D gör att investeringar i digitala projektorer lönar sig kommersiellt. Det verkar därför som om statsstöd för sådana kostnader inte är nödvändigt.

Ett stödsystem som är harmoniserat med strukturfondernas principer borde ha stor chans att bli godkänt av EU. I Kommissionens meddelande nämns att strukturfonder skulle kunna användas av medlemsstaterna/regionerna för att samfinansiera digitaliseringsprojekt och fortbildningsinitiativ om projekten främjar innovation, kulturell mångfald och regional utveckling. I detta sammanhang skulle finansiering kunna ges via flera olika typer av projekt med anknytning till lokal attraktionskraft: stadsförnyelse, diversifiering av landsbygden, kulturell turism, innovativ verksamhet, informationsområdet och humankapitalet.

Stöd till digitalisering i Finland

När Europeiska kommissionen godkände Finlands stödordning för digitalisering av biografier så var det följande artikel 107, punkt 3. c) , man främst grundade sitt beslut på: *”Stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.”*

Punkt d), som handlar om kulturella skäl för statligt stöd, ansågs inte tillämplig när det gällde den här formen av stöd till utrustning (utan krav på viss andel europeisk film). Tack vare de föreskrivna stödtaken, de relativt små stödbeloppen och det faktum att stödet till multiplexbiografier och biografkedjor var mycket litet ansågs det finländska systemet ha begränsad potential att snedvrída konkurrensen. Eftersom stödet var geografiskt avgränsat ansågs det ha extremt liten inverkan på handel och konkurrens mellan EU-medlemsstaterna.

Slutsatser utifrån Digitalt projekt

I Filminstitutets Digitala projekt som inleddes hösten 2009 hade samtliga biografägare i Sverige möjlighet att söka stöd för projekutionsutrustning av 2K-standard. Filminstitutet gjorde ett urval med målet att inkludera en variation av biografägare, biografier i både storstäder och mindre orter samt olika typer av biografier, inklusive större multiplex.

Syftet med projektet var att undersöka möjligheter med digital biografdistribution, avseende biografernas publiksiffror, publiksiffror för svensk film samt bredden i filmutbudet i hela landet. Projektet skulle även bidra med erfarenheter till diskussionen om en framtida finansieringsmodell för digitalisering av biografier i hela landet.

Det var 120 biografier som sökte stödet. I december 2009 fördelades stöd till 28 biografier som fick upp till 60 % av installationskostnaden för projekutionsutrustningen. Ett allmänt krav för stöd var att minst 25 % av föreställningarna i den stödda salongen skulle utgöras av svensk film under perioden 30 april 2010 – 28 april 2011. Inom ramen för projektet kunde också distributörer söka stöd till digital biografdistribution av ett urval av svenska filmer och utländska kvalitetsfilmer som hade premiär under mätperioden.

Mätperioden är precis avslutad och den kompletta statistiken täcker än så länge enbart perioden fram till sista mars. Det följande bygger på analyser av tillgänglig statistik och de intervjuer som genomfördes med alla projektets biografier i oktober 2010.

1. Det nya stödsystemet bör tydligare vara riktat mot mindre biografier

Enligt intervjuerna har de mindre biograferna i projektet fått den film man velat visa i högre utsträckning än innan digitaliseringen. För de större biograferna i projektet har stödet inte gjort någon skillnad vad gäller filmtillgången. Detta bekräftar att digitaliseringen innebär en stor möjlighet framförallt för mindre biografier. Under projektperioden har samtidigt andelen 35 mm kopior minskat med ca 25-30 %. Många små biografier som inte är digitala uppger att de har problem med att få film att visa. Vissa av dem har tvingats stänga periodvis. Behovet av ett stöd har blivit allt mer akut för de mindre biograferna.

2. Det nya stödsystemet bör även inkludera mindre biografier på större orter

Stödet till framtagning av digitala kopior nyttjades bara i ett fall. Följaktligen har utbudet av 2K-kopior av smalare film varit närmast obefintligt, vilket minskat möjligheterna för de mindre biograferna att bredda sin repertoar. Det är oklart varför de mindre distributörerna, trots påstötningar, inte sökt stödet. Men en trolig slutsats är att urvalet av biografier – med få arthouse-biografier i de större städerna – inte var optimalt utifrån de mindre distributörernas perspektiv. Ett stödsystem som inkluderar ett större antal arthouse-biografier kan stärka de mindre distributörerna och på så sätt öka tillgången till ett brett utbud av värdefull film också på mindre orter.

3. Det nya stödsystemet bör inte omfatta ett innehållskrav

Av projektets 28 salonger var det bara 11 (39 %) som uppfyllde kravet om att minst 25 % av föreställningarna skulle vara av svensk film. Målet att öka publiken på svensk film har inte uppnåtts. Samtidigt har kritik mot kravet riktats både från deltagande biografier som har hävdade att tillgången på svensk film varit begränsad, och från distributörer som hävdade att kravet har stört konkurrensen i distributionsledet. Generellt sett är dock biografernas efterfrågan på svensk film stor. Allt detta talar för att insatser riktade mot producenter och distributörer är viktigare för att öka publiken för svensk film, dock under förutsättning att det finns biografier kvar som frivilligt kan visa filmerna.

4. En rimlig stödnivå för det nya stödsystemet är maximalt 300 000 kr

Kostnaden för installationerna i de 28 salongerna blev lägre än beräknat. Videvox gav 25 000 kr i rabatt om man valde dem som leverantör och flera biografier förhandlade också ner priserna. Winbergs Kino övertalades att sänka sina priser. I snitt fick varje salong 369 710 kr vilket även inkluderade momskostnaden för 9 föreningsdrivna salonger som ingår i projektet. Det är troligt att priserna för utrustningen kommer att sjunka en aning.

5. Inte heller det nya stödsystemet bör inkludera kostnaden för 3D

Stödet inom det digitala projektet utgick inte till 3D teknik. Ändå har 25 av biograferna i projektet satsat på 3D själva i samband med installation av övrig digital utrustning. Detta talar för att behovet av stöd för 3D är litet.

4. Förslag på kriterier för stödgivningen

Bakgrund

I ett regeringsbeslut daterat till 2011-04-14 angavs utgångspunkter för uppdraget. Här fastställdes att bidraget ska:

- avse en mindre del av den totala investeringskostnaden (högst 50 %)
- endast lämnas till mottagare som bedöms ha långsiktig finansiell förmåga att bedriva verksamheten
- öka tillgången till ett brett utbud av värdefull film, främst på mindre orter så att det kommer hela landet till del
- och utformas så att det inte hotar att snedvrیدا konkurrensen och med beaktande av EU:s statsstödsregler.

Förslag

Det föreslagna stödet riktar sig i enlighet med kommissionens meddelande till ”oberoende mindre biografier”, vilket här definieras enligt följande: *”En biograf med maximalt 3 salonger som i genomsnitt har mindre än 2 miljoner kr i bruttobiljettintäkter per salong och år (2010) och som drivs av ett företag som på koncernnivå har en marknadsandel som understiger 40 % av branschens totala bruttobiljettintäkter (2010).”*

Med denna definition inkluderas majoriteten av såväl biografier på mindre orter som arthouse-biografier. Dessutom ingår många av förortsbiograferna. En viktig filmpolitisk fråga är att möjliggöra också för nyetableringar av biografier på orter där strukturen idag är otillräcklig. Förslagsvis ska stödsystemet därmed också omfatta biografier som etableras efter 2010.

Förslaget innehåller inte ett allmänt krav på arthouse-film. Det är svårt att applicera ett sådant krav på svenska förhållanden. Majoriteten av de små biograferna i detta land är belägna på små orter där de står för hela utbudet. Det är därmed viktigt att de kan visa ett brett utbud av film utan att vara låsta till vissa genrer eller ursprungsområden. Populära amerikanska filmer är t ex mycket viktiga för att dessa biografier ska behålla sin attraktionskraft för publiken och överleva på lång sikt, och är en förutsättning för att också annan film kan visas.

Genom att stärka mindre oberoende biografier också på stora orter kan stödet samtidigt öka de mindre distributörernas möjligheter att nå ut med sina filmer, vilket är positivt inte minst för europeisk film. Detta kan samtidigt öka distributörernas incitament att ta fram digitala kopior även av smalare filmer, vilket skulle stärka möjligheterna till ett breddat utbud också för biograferna på mindre orter. Samtidigt gör det faktum att inga särskilda innehållskrav ställs på programsättningen att biograferna fritt kan skapa sin egen bredd utifrån de lokala förutsättningarna.

I distributions- och marknadsföringssammanhang hävdas ofta att man bör utgå från efterfrågan, snarare än att anpassa sig efter utbudet. Enligt detta resonemang ger det större effekt att stärka de aktörer som redan har en publik t ex för arthouse-film, än att försöka tvinga de andra att visa något de inte efterfrågar. Ofta hävdas dessutom att digitaliseringen kan leda till ett ökat medborgarinflytande, vilket också är ett uttalat kulturpolitiskt mål. Ett krav på särskilt innehåll formulerat av staten kan hämma en sådan utveckling.

För att vara stödberättigad måste en salong ha minst 50 föreställningar per år. Den stora kostnad som digitaliseringen innebär är generellt svår att motivera för en

verksamhet med mindre än en föreställning i veckan. Däremot finns en möjlighet för biografier med mer sporadisk verksamhet att dela på en utrustning och söka stödet tillsammans.

Förenlighet med EU:s statstödsregler

I och med att stödet inte medför något krav om arthouse-film, är det artikel 107, punkt 3. c) som kommer att vara relevant i det här fallet.

”Utveckling av vissa näringsverksamheter” innebär i detta sammanhang filmbranschen i bred mening. Utöver de biografier som får stöd kan även distributörer och producenter, även i andra EU-länder, komma att dra fördel av stödet.

Men en viktig aspekt är också utvecklingen av ”vissa regioner”. Stödet kan bidra till lokal attraktionskraft i såväl större städer som på mindre orter. I vissa delar av landet är avstånden mellan orterna i ett europeiskt perspektiv mycket stora, och ofta utgör biografen den enda kulturinstitutionen på orter i dessa områden. På många platser utgör biografen därmed en viktig del av kulturen, servicen och livskvaliteten redan idag. Med den digitala tekniken kan biografens betydelse för det lokala samhället öka ytterligare. Biografen kan vid sidan om filmvisningar även erbjuda opera, sport, teater och konserter samt användas för utbildning, debatter och konferenser.

Då stödet är riktat till mindre oberoende biografier och då större kedjor och multiplex inte kan få stöd är dess förväntade konsekvenser för handeln och konkurrensen mellan medlemsländerna marginell, och enbart positiv då det kan bidra till en ökad efterfrågan på film. Det faktum att stödet inte ställer krav på specifikt innehåll eller bygger på kollektiva avtal mellan distributörer, samt de relativt små stödbeloppen talar också för att det kommer att ha extremt liten inverkan på handel och konkurrens mellan EU-medlemsstaterna.

I flera fall kan stödet vara av *de minimis*-karaktär men det kan också förekomma att vissa ansökningar inte faller inom denna ram. Dels är vissa biografägare i behov av stöd för ett stort antal salonger, dels kan den del av investeringen som inte täcks av stödet från Filminstitutet i flera fall komma att täckas helt eller delvis av kommunala eller regionala stöd, varvid det totala offentliga stödet kan komma att överskrida maxbeloppet för *de minimis*-stöd. Därmed är det lämpligt att söka ett individuellt beslut från EU-kommissionen.

Syfte

Syftet med stödet är att bevara och förstärka en struktur av mindre oberoende biografier i samband med den pågående digitaliseringen av svensk biografdistribution.

Stödberättigade biografier

Stöd kan ges till en biograf med maximalt 3 salonger som i genomsnitt har mindre än 2 miljoner kr i bruttobiljettintäkter per salong och år (2010) och som drivs av ett företag som på koncernnivå har en marknadsandel som understiger 40 % av branschens totala bruttobiljettintäkter (2010).

Stöd kan ges till biografialonger som haft minst 50 föreställningar per år (2010) samt till sammanslutningar av biografier som planerar en ambulerande visningsverksamhet i sina salonger och tillsammans har haft minst 100 föreställningar per år (2010). Dessa biografier måste utse en ansvarig juridisk person som mottagare för stödet som skriftligen förbinder sig att använda utrustningen i samtliga specificerade salonger.

Undantag från regeln om minst 50 föreställningar kan ges om det fortfarande finns stödmedel kvar att fördela när majoriteten av de stödberättigade biograferna är digitala.

Särskilda villkor för nya biografer

Nya biografer måste i sin ansökan lämna in en fullständig budget för hela verksamheten det första året. Till denna budget ska också bifogas en motivering till budgeterade intäkter och kostnader. Om Filminstitutet bedömer att budgeten verkar trovärdig samt om budgeterade biljettintäkter under första året uppgår till mindre än 2 mkr per salong räknas biografen som stödberättigad. Dock under förutsättning att biografen drivs av ett företag som på koncernnivå har en marknadsandel som understiger 40 % av de totala bruttobiljettintäkterna (2010) samt att biografen inte har fler än 3 salonger. Skulle det i efterhand visa sig att de faktiska biljettintäkterna per salong överstiger 2 mkr det första året eller om antalet föreställningar i den stödda salongen varit färre än 50 blir biografen återbetalningsskyldig.

Stödets storlek

Stödet kan uppgå till högst 50 % av installationskostnaden exklusive moms, dock högst 300 000 kr per salong. Stöd utgår till en digital basutrustning men inte för 3D system, satellit-/fiberuppkoppling och annan kringutrustning.

Minst två offerter ska lämnas in vid ansökan och stödet beräknas utifrån den offert som har lägst kostnad.

Allmänna krav

För stöd krävs att den digitala biografanläggningen uppfyller DCI:s kravspecifikation (2k-eller 4K/JPEG2000). Utrustningen ska användas till visning av film på biograf, men kan även användas till visning av alternativt innehåll.

För att få ett stöd måste biografen skicka in en av Filminstitutet godkänd utvecklingsplan. Utvecklingsplanerna kommer inte att rangordnas i mer eller mindre intressanta. Antingen bedöms de som godkända eller inte.

För en godkänd utvecklingsplan krävs:

1. Mätbara publikmål för de kommande fem åren
2. Marknadsplan för de kommande fem åren
3. Verksamhetsbudget för de kommande fem åren
4. Beskrivning av biografens profil
5. Målgruppsanalys
6. Analys av styrkor, svagheter, möjligheter och hot (SWOT)
7. Strategi för programsättning
8. Strategi för kringaktiviteter
9. Strategi för lokaler
10. Strategi för personal och kundbemötande
11. Strategi för marknadsföring
12. Plan för samarbeten med privata och ideella aktörer
13. Plan för samarbeten med kommun och region
14. Tidsplan
15. Ansvarsfördelning

Ett allmänt krav är också att Filminstitutet bedömer att verksamheten har en balanserad ekonomi. Till ansökan ska den senaste årsredovisningen bifogas.

Prioriteringsordning

Om det vid ett specifikt tillfälle finns fler godkända ansökningar än det finns tillgängliga medel att fördela så prioriteras:

1. biografosalonger som har haft minst 100 föreställningar per år (2010) och salonger i nya biografier som planeras ha minst 100 föreställningar det kommande året.
2. biografier på orter som saknar en digital salong samt nya biografier
3. den salong som haft flest föreställningar (2010) eller, om det är en ny biograf, planerar flest föreställningar det kommande året.

Godkända ansökningar som av prioriteringsskäl inte beviljas, bordläggs automatiskt till nästa fördelningsomgång. Den sökande behöver därmed inte ansöka på nytt.

Ansökan

Ansökan görs på särskild blankett som tillhandahålls av Svenska Filminstitutet. Minst två offerter från olika leverantörer, för aktuell utrustning, ska bifogas. Planerat installationsdatum för utrustningen ska anges. Eventuell medfinansiering från kommunen eller annan lokal intressent än biografägaren ska verifieras med skriftligt yttrande, protokollsutdrag eller dylikt. Utvecklingsplan och årsredovisning ska bifogas.

Ansökningstid

Stödet fördelas under perioden 2011-2014, vid totalt 6 tillfällen.

Beslut

Beslut fattas av Svenska Filminstitutets VD.

Utbetalning

Beviljat stöd rekvideras på särskild blankett som bifogas beslutsbrev, och utbetalas mot fakturakopior när installationen är genomförd, senast sex månader efter beslutsdatum.

Förslaget i siffror

Antal stödberättigade biografier:	137
Antal stödberättigade (ej digitala) salonger:	163
Varav biografier på orter under 30 000 inv:	108
Varav salonger på orter under 30 000 inv:	126
Varav biografier på orter över 30 000 inv:	29
Varav salonger på orter över 30 000 inv:	37
Antal redan digitala salonger:	205
Antal ej stödberättigade (ej digitala) salonger:	463
Varav salonger med mer än 50 föreställningar:	253
Varav salonger med mindre än 50 föreställningar:	210
Stödbudget:	60 mkr
Maximal stödkostnad exkl. nya biografier:	49 mkr
Buffert nya biografier/grupperingar/undantag:	11 mkr

5. Tidsplan för stödgivningen

Samtliga datum är preliminära.

2011

15 oktober: Sista ansökningsdag, stödfördelning 1.

15 dec: Beslutsmöte, stödfördelning 1.

2012

15 januari: Sista ansökningsdag, stödfördelning 2.

15 mars: Beslutsmöte, stödfördelning 2.

15 augusti: Sista ansökningsdag, stödfördelning 3.

15 oktober: Beslutsmöte, stödfördelning 3.

2013

15 januari: Sista ansökningsdag, stödfördelning 4.

15 mars: Beslutsmöte, stödfördelning 4.

15 augusti: Sista ansökningsdag, stödfördelning 5.

15 oktober: Beslutsmöte, stödfördelning 5.

2014

15 januari: Sista ansökningsdag, stödfördelning 6.

15 mars: Beslutsmöte, stödfördelning 6.